

ОЦІНКА СОРТОЗРАЗКІВ РІПАКУ ОЗИМОГО ЗА КІЛЬКІСТЮ ГІЛОК ПЕРШОГО ПОРЯДКУ

КУМАНСЬКА Ю. О., кандидат сільськогосподарських наук
Білоцерківський національний аграрний університет

Серед основних сільськогосподарських культур, вирощуваних в Україні, ріпаку належить особливе місце. З одного боку, він – джерело рослинної олії, що використовується в багатьох галузях промисловості, з другого – цінний корм для худоби: насіння його містить 40-47 % жиру, 20 % білка, 5,5-6,5 % клітковини. До того ж одержана при переробці ріпакового насіння олія завдяки притаманним їй унікальним властивостям надзвичайно корисна для людини. В білку ріпаку міститься 17 амінокислот, високий вміст глутамата і аспарагінової кислоти. З одного гектара ріпаку озимого одержують 1-1,5 тонни олії, 1-1,2 тонни шроту (макухи), 980 кг біопалива.

Сорт є одним із найдоступніших і найефективніших факторів збільшення виробництва продукції всіх сільськогосподарських культур. Успіх селекції у значній мірі визначається якістю вихідного матеріалу. Вихідний матеріал є джерелом спадкового різноманіття – основи для штучного добору. Тому, вивчення параметрів генетичного різноманіття сортів різного еколого-географічного походження, пошук джерел цінних ознак, вивчення морфологічних і біохімічних ознак, характеру їх успадкування в гібридних популяціях сприяє цілеспрямованому використанню генотипової мінливості в селекційному процесі, що за своєю сутністю є важливим завданням в сучасній селекції.

Роль сорту в підвищенні врожайності сільськогосподарських культур, у тому числі й ріпаку, незаперечна. Створення сорту передбачає не тільки отримання і відбір нових генотипів, а й пошук екологічної ніші, де цей генотип забезпечить високу продуктивність, екологічну стабільність і якість продукції як основної мети селекції рослин.

Як відмічає В. О. Мазур (1998 р.) моделювання сорту з урахуванням лише вимог фенотипу недостатньо, потрібно виробити генетичну структуру цього фенотипу і визначити межі умов навколишнього середовища, для яких він створюється. Створюючи ідіотип, необхідно мати на увазі, що фенотип є результатом реалізації потенціалу генотипу в певних умовах навколишнього середовища.

Функціонування генотипу в значній мірі визначається різними типами взаємодії генів. Тому вивчення параметрів мінливості ознак морфологічної будови рослин ріпаку має важливе практичне значення щодо використання цих даних в цілеспрямованих доборах при формуванні морфотипу сорту.

Для успішної селекції потрібно мати уявлення про внесок окремих ознак у врожай і його якість, про той ідеал (модель сорту), у напрямку якого варто вести добір.

Метою наших досліджень було порівняти та виділити сортозразки ріпаку озимого стабільні за кількістю гілок першого порядку.

Кількість гілок першого порядку є досить важливим структурним елементом продуктивності ріпаку. Ця ознака у різних генотипів ріпаку озимого в 2014 році варіювала в межах від $6,6 \pm 0,3$ шт. у сорту Астрід до $10,6 \pm 0,6$ шт. у сорту Чемпіон України.

У сорту Нельсон також відмічено значну кількість гілок першого порядку у 2014 – $8,5 \pm 0,6$ шт., а також у цього зразка було отримано найбільше значення показника у 2015 році – $10,5 \pm 0,4$ шт.

Дещо меншу кількість гілок першого порядку у 2014 році отримано у сортозразків Вектра (7,7 шт.) та Дангал (7,1 шт.).

Проте найменший показник у 2014 році отримано у сортозразку Астрід (6,6 шт.), однак у даного зразка у 2015 році отримано – 8,5 штук першого порядку.

У 2015 році сортозразки Вектра та Дангал сформували меншу кількість гілок першого порядку порівняно з 2014 роком.

Стабільно за роки досліджень кількість гілок першого порядку зберігалася у сортозразків Дангал ($7,1 \pm 0,5$ шт. – 2014 р. та $6,9 \pm 0,6$ шт. – 2015 р.) та Вектра ($7,7 \pm 0,4$ шт. – 2014 р. та $6,9 \pm 0,7$ шт. – 2015 р.).

Найбільша кількість гілок першого порядку сформувалася у сортозразка Чемпіон України, середнє за два роки досліджень якого становить 9,3 гілки, що на 2,7 шт. більше за сорт-стандарт Чорний велетень (6,6 шт.).

Дещо менше значення показника вищевказаної ознаки отримано у сорту Нельсон – 8,5 шт., з позитивним відхиленням від стандарту +1,9 шт., у сортозразків Астрід (7,6 шт.) – + 1,0 шт. та Вектра (7,3 шт.) – + 0,7 шт. відповідно.

Мінливість кількості гілок першого порядку у різних генотипів ріпаку озимого залежно від умов року була мало відчутною. У колекційних зразків за умов вегетації 2014 та 2015 рр. спостерігається середнє варіювання мінливості, на що вказує отриманий коефіцієнт варіації $V = 10,5\text{--}19,6\%$.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОНАЛЬНОЇ МІНЛИВОСТІ ПОКАЗНИКІВ РАДІАЦІЙНО-СВІТЛОВИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

ЛЯШЕНКО Г. В., доктор географічних наук,

ДАНІЛОВА Н. В., кандидат географічних наук,

ІВАНОВА Я. С., здобувачка

Одеський державний екологічний університет

Агрокліматичні ресурси територій визначають систему ведення сільськогосподарського виробництва, що включає набір видів, груп і сортів сільськогосподарських культур, технологію їх вирощування, в т.ч., заходи